

A TUDOMÁNYPOLITIKA ÉS A KÖNYVTÁRAK

A Központi Bizottság tudománypolitikai irányelvei és a könyvtárak

CSÜRY István

1. A KÖNYVTÁRI-INFORMÁCIÓS TEVÉKENYSÉG HELYZETE ÉS FELADATAI A TUDOMÁNY MAI FEJLŐDÉSI SAJÁTOSSÁGAINAK ÖSSZEFÜGGÉSÉBEN

1.1 A tudomány közvetlen termelőerőként lép fel. A világgazdaságban végbemenő rohamos technikai fejlődés a mi gazdasági életünkben is parancsolóan írja elő az új és új technikai eredményekre való támaszkodást, a nemzetközi fejlődéssel való lépéstartást. Azok a technológiák, amelyek a tudomány közreműködése nélkül, ill. csupán külsődleges, alkalmi vagy közvetett közreműködésével valósulnak meg, visszavonulóban vannak, s robbanásszerűen terjed az új technológia, amely egyes munkamozzanataiban vagy összefüggő folyamatkomplexumaiban tudományos problémamegoldó mozzanatokkal ötvöződik, közvetlenül is feltölti a tudományos feladatmegoldás jellegét. E vonatkozásban mindeddig nem jutott elég hangsúlyhoz az az alapvető tény, hogy az időszerű vagy éppen a konkrét termelési feladatokhoz kapcsolódó kutatások csak egy bizonyos hányadát teszik ki a termelésbe bevitt és beviendő tudományos ismereteknek, s ezek maguk is sok más ismeret, egyáltalán az emberi tudáskincs termékei, függvényei. Tehát nem csupán a termelendő új ismeret az, ami "termelőerővé válik", hanem a meglévő, a régen meglévő is: a könyvekben, könyvtárakban felhalmozott ismeretkincs, a rögzített információ.

1.2 A tudományos ismeretek áradatszerű termelődése és felhalmozódása válságtünetekhez vezet az információ kommunikálása és felhazsnálása terén. A végtelenül akkumulálódó emberi ismeretek s az egyéni tudat véges befogadóképessége között szükségszerűen fennálló ellentmondás napjainkban végletessé válik. E felismerés uttörő jelentőségű tudománypolitikai konzekvenciájaként értékelhető az Irányelveknek az az általános tendenciája, hogy az új tudományos eredmények termelésével egyenértékű feladatként tüzik ki a meglévő tudáskincs fölötti ellenőrzés megszerzését, a világszerte elért eredményekről való tájékozódást, a kész ismeretek felhasználását, tehát olyan tevékenységeket, amelyek csak megfelelő könyvtári és információs feltételek közt valósulhatnak meg.

1.3 A tudományos kutatás közvetlenül társadalmi jelleget kap. Egyre inkább üzemszerű méreteket ölt s a társadalmi tevékenység egyik szervezett - egyes területeken iparszerűen szervezett - ágazatává válik. A tudományos intézmények működésének ma még meglehetősen általános egyoldalúsága, hogy a munkatársakat az effektív kutatási feladatokra vetik be, s a közvetett feladatokat, amelyek közt elsőrendű az információszerzés és közlés, járulékosan kezelik, elhanyagolják. Emiatt nincs a tudományos területen elegendő receptív erő, élő emberi tudat a szükséges és meglévő információk befogadására, közlésére, közvetítésére.

1.4 A tudomány ma már nem tekinthető többé-kevésbé autonóm és önértelmű társadalmi szektornak. Közvetlen irányító és cselekvő tényezőként nyomul be a társadalmi tevékenység valamennyi területére. Az egyes tevékenységi ágakban tehát elegendő, a megfelelő diszciplinák alkalmazására képes érdemi munkásra van szükség. Ez részben képzési és munkaerőgazdálkodási probléma. Megoldásának feltételei között az információval való élés, ill. az információ eljuttatása elsőrendű szerepet játszik.

1.5 A társadalmi elméletnek a szocialista társadalmi gyakorlatban betöltött elsőrendű szerepe, valamint azok a konkrét ellentmondások, amelyek a páratlan fellendülési szakaszát élő és sikeres offenzíváját vivó marxista társadalomtudomány frontján napjainkban kialakultak, szükségessé tették, hogy a Központi Bizottság állást foglaljon a társadalomtudományok időszerű alapkérdéseiben, irányt mutasson az ellentmondások feloldására. Bár ezek az ellentmondások főleg tartalmi vonatkozásban, a társadalomtudományok alkotó művelése sikjén jelentkeznek, s így az Irányelvek ismert elméleti tézisei és tudománypolitikai állásfoglalásai is szükségképpen ebben a szférában mozognak, minden további előrelépésnek nyilvánvalóan megvannak a könyvtári és információs feltételei. Az alkotó kutatás előkészítő, irodalommal, információval megalapozó szakaszán tulmenően a könyvtáraknak különös gondot kell fordítaniuk az információs folyamatnak arra a fázisára, amely az eredmények megszületése, új ismeretek és elméletek kirajzolódása után következik, s ahol már a kommunikáció munkásai elsőrendű szerephez jutnak: az új társadalomtudományi ismereteknek, a marxista műveltségnek és metodikai tudásnak a gyakorlatba, a politikai, a tudományos és a nevelési praxisba való bevitelére.

2. A KÖNYVTÁRI FEJLŐDÉS ÚJ CSOMÓPONTJAI

2.1 A könyvtári problematikát nem járulékosan, mintegy függelékül kell az Irányelvek gondolatmenetéhez, célkitűzéseéhez kapcsolni, hanem mint olyan intézményes tevékenység problematikáját, amely a termelési és tudományos tevékenységek rendszerének szükségszerű strukturális elemeként vagy inkább az egész tevékenységi struktúra egy aspektussaként lép fel. Ily módon a voltaképpeni problémán belül maradva, a könyvtári feladat

a/ mint lényegében információs feladat,

b/ mint az egyéb típusú információs tevékenységek integráns része és

c/ mint a tudományos tevékenységek munkamegosztásos rendszerének egy érdemi ágazata,

tehát mint a könyvtári működés hagyományos típusához képest merőben újszerű funkcionális modell jelenik meg előttünk.

2.2 Ez a könyvtári modell megtartja és magasabbra emeli az előző fejlődési szinten létrejött könyvtári, információs technikát, szervezetet és módszereket, sőt az elektronikus számítógép alkalmazásával megsokszorozza működésének hatékonyságát, de mindezeket o l y a n k ö n y v t á r o - s o k kezébe adja, akik mint szaktudományuk specialistái, az irodalom tartalmainak és a kutatók problémáinak értői képesek a potenciálisan és aktuálisan szükséges információk kiválasztására, rendszerezésére s az informatív tartalmak kommunikálására.

2.3 Nem a mozdulatlan könyv, hanem az ezerféle formát öltő, folyton uton levő i n f o r m á c i ó a könyvtári munka tárgya. A gyűjtést és informálást autentikus tudományos tevékenységként kell a könyvtárnak végeznie, feloldva az érdemi kutatástól való korábbi szervezeti és funkcionális különállását.

2.4 Az Irányelvek ama tézise mögött, hogy nem tervezünk látványos változtatásokat a tudománypolitikában, kimondatlanul is ott van az alaptény, hogy a munkásosztály már meghódította a tudományt, a marxizmus világnézeti alapján virágzásra segítette és megteremtette sajátos intézményi rendszerét. A könyvtári és a szakirodalmi információt szolgáltató intézmények - gyarapodva és a gyarapodást szolgálva - maguk is részesei voltak a forradalmi fejlődésnek, ill. zömmel éppen annak alkotásaiként jöttek létre. Ha azonban nem a megtett utat, hanem az aktuális szükségleteket, az előbb vázolt könyvtári-információs tevékenységi modell feltételeit mérlegeljük, más területekhez képest a mienken jelentős és radikális változásokra van szükség. Az irodalom-ellátás szintjének végre el kell érnie a szükségletek szintjét, s az informatív munka tudományos nivóra emelése a k ö n y v t á r i k á d e r p o - l i t i k a gyökeres reformját, a tudományos könyvtárosok sokkal nagyobb erkölcsi és anyagi megbecsülését sürgeti.

2.5 A könyvtári-információs munka tudományos színvonalra emelése megkívánja, hogy a munkatársaknak a tudománnyal való kontaktusa a k t i v k u t a t á s o k b a n is megnyilvánuljon. Kiemelkedő mértékben érvényes a tudományos könyvtárakra az Irányelveknek az a követelése, hogy a nem kutatási intézményekben az eddiginél több lehetőséget kell biztosítani a tudományos kutatásra.

3. A TUDOMÁNY ALKOTÓ FOLYAMATA ÉS AZ INFORMÁCIÓ

3.1 Az Irányelvek egyik inspiratív s a könyvtárosság érdemi tudományos feladatként való felfogását megerősítő mozzanata, hogy az információt nem csupán a tevékenységek feltételének, hanem azok a l k o t ó e l e m é - n e k minősítik, mégpedig mind az effektív munka, mint a kutatásirányítás szintjén. Ugyanakkor azonban arra is rámutatnak, hogy "a felső /kormány/ szintű irányításhoz szükséges, a legfontosabb kutatási feladatokra és eredményekre vonatkozó információk jelenleg nem biztosítottak", továbbá hogy "a kutatóhelyek tudományos informáltsága és annak feltételei alatta maradnak a korszerű követelményeknek." A már említett alapvető okon kívül -, hogy ti. a kutatási intézményekben csak a primér kutatásnak s a primér közlésnek van becsülete, ill. hogy a könyvtárak éppen csak hogy megkezdték informatív tevékenységük kiépítését - a ténylegesen szolgáltatott információ elégtelen hatékonysága, gyöngye minősége is szerepet játszik az elégtelen informáltság összetevői közt.

3.2 Az Irányelvek általában nem szakirodalomról, bibliográfiákról, indexekről, referáló lapokról vagy a szakirodalmi információ egyéb hagyományos formáiról beszélnek, hanem az információnak olyan m a g a s s z i n t ű formáiról, amelyek - messze túllépve a könyvtárak, információs intézmények eddigi szolgálatainak szintjén - nem címek zuhatagával, az érdemi információnak csak a csontvázát adó referátumok nyomasztó bőségével árasztják el a kutatót, hanem, értelmes szelekcióval, az új gondolatmenetnek, a napirenden levő kísérletsornak az előzményekhez való kapcsolódási pontjait mutatják fel: magukat a tudományos eredményeket, ismereteket közlik, koncentráltan és szintetizáltan, széles alapként a közvetlen ráépítésre. Nyilvánvalóan ezután is szükség lesz a különböző indexekre, figyelőszolgálatokra, témabibliográfiákra, referáló lapokra s a jelzésszerű információ egyéb hagyományos típusaira - de mindezek hovatovább nem a szűkebb értelemben vett kutatóknak, hanem az információ munkásainak eszközeivé válnak, akik "kiszerezelt" állapotban, eredményszemlék, trend-jelentések, összefoglalók, tömörítvények formájában, továbbfejlesztésre kész formában szolgáltatják az információt.

3.3 A tudomány - az egyének általi áttekinthetőségen messze túlnöve - egész folyamatával és eredményeivel, módszereivel és intézményeivel s a szakirodalommal egyetemben primér tudományos kutatás tárgyává válik. Éppen ez a tudományra irányuló kutatás s a kutatási eredmények közreadása az információs szervezet legmaibb, legmagasabb rendű feladata. Midőn a kutatásnak ezt a sajátos típusát végzi, de akkor is, amikor a szekundér információ hagyományos formáit hozza létre s ennek során a tartalomba hatol, sőt már amikor információs feladatait megtervezi, az információs szervezet t u d o m á n y o s s z e r v e z e t k é n t dolgozik.

3.4 A kutatás munkatempója, információs igényeinek összetettsége, a témakombinációs lehetőségek szertelen megnövekedése szükségessé teszi az elektronikus s z á m í t ó g é p széleskörű alkalmazását, a gyűjtött és feltárt információ elektronikus tárolásra és visszakeresésre alkalmassá tételét.

4. A KÖNYVTÁRI GYŰJTŐMUNKA MINT TUDOMÁNYPOLITIKAI TÉNYEZŐ

4.1 Az irányelvek egyik alaptétele a kutatások szükségképpen témakonzentráltságának, tehát időszerű és sajátosan hazai súlyponti területekre való korlátozásának összekapcsolása az egyetemes tudomány talajába való beágyazódással, a készen rendelkezésre álló multibeli és nemzetközi eredmények tervszerű hasznosításával. E tétel realizálása elképzelhetetlen a könyvtárak ismeretfelhalmozó s a tárolt ismereteket aktualizálásra készre tevő munkája nélkül. A könyvtári gyűjtésnek a hazai termelési és kutatási tendenciákat, fejleményeket kell tükröznie, részint az aktuális kutatást szolgáló irodalom szállításával, a kiemelt témák különösen gondos alátámasztásával, részint a nem kutatott tárgyak, a kevésbé művelt diszciplínák ismeretkincsét felölelő, potenciális szükségletek kielégítésére kész irodalmi bázis megteremtésével.

4.2 Az Irányelvek értelmében a könyvtárügynek meg kell oldania azt a problémát, hogyan tarthat lépést a szakirodalom nemzetközi termelődésével, mind az irodalmi produkciót kontrolláló munka átfogó rendszeressége és a kiválasztás, gyűjteményépítés szakszerűsége szempontjából, mind pedig gazdasági vonatkozásban. A szakirodalom beszerzésére szolgáló pénzügyi kereteket nem - mint eddig - becslésszerűen, lineárisan fejlesztve, hanem egzakt tervezés alapján, az irodalmi produkcióhoz, az árakhoz és a szükségletekhez való viszonyítással kell megállapítani. Biztosítani kell, hogy a könyvtárak ténylegesen meg tudjanak felelni azoknak a kötelezettségeknek, amelyek a gyűjtőkörü utasításból, szakkönyvtári, regionális könyvtári funkciójukból stb. adódóan rájuk hárulnak.

4.3 Az Irányelvek rámutatnak a szellemi termékek cserejének különösen a szocialista országok viszonylatában megmutatkozó lehetőségeire, valamint a hazai tudományos eredmények, publikációk nemzetközi szét-sugárzásának fontosságára. E vonatkozásban a könyvtárak nemzetközi csereakciója eddig is felbecsülhetetlen szolgálatot töltött be. Mivel azonban a cserealapul szolgáló kiadványok példányszáma legtöbb könyvtárban csekély, a cserevásárlást szolgáló pénzkeretek szegényesek s a személyzet is elégtelen, nyilvánvaló, hogy a nemzetközi kiadványcsere csak mindezek tényezőik fejlesztése esetén láthatja el kielégítően az Irányelvek végrehajtásából adódó hivatását.

4.4 Az Irányelvek ismételten felhívják figyelmünket az un. tudományos monopóliumok negatív szerepére. Aczél György előadói beszédében konkrét kritikai példával támasztotta alá a korszerű könyvtárszervezési elvek érvényesítésének szükségét a könyvtári monopóliumokkal szemben. A monopóliumok elleni harc egyrészt úgy jelentkezik könyvtári síkon, mint az atomizált könyvtáregységeknek gazdaságosan, hatékonyan működő könyvtári rendszerek funkcionális részeivé való integrálása, ill. mint a nagy könyvtárak állományának, szolgáltatásainak eljuttatása a szükséglet színhelyére. Fontos tudomáspolitikai hivatás vár azonban a könyvtárakra abból

a szempontból is, hogy segítsenek ellensúlyozni gyűjtési és információs eszközeikkel azokat a monopolisztikus egyoldalúságokat, amelyek magában a tudományművelésben jelentkeznek vagy az intézeti, kutatási dotációk aránytalanságaiból adódnak. Ehhez azonban egyrészt a kutatások belső problematikájában való otthonosság szükséges, másrészt megfelelő gazdasági potenciál és önrendelkezési jog a könyvtárak számára.

5. A KUTATÁS SZABADSÁGA ÉS A KÖNYVTÁR.

A TÁRSADALOMTUDOMÁNYI PROBLEMATIKA KÖNYVTÁRI-INFORMÁCIÓS VETÜLETE

5.1 A magyar szocialista könyvtárügy eredményes munkát végzett a Horthy-rendszer tudati maradványainak felszámolása, a polgári ideológia és izlés visszahuzó hatásának leküzdése terén, s elsőrendű szerepet töltött be a művelődési forradalomnak a marxista világnézet, a szocialista kultúra terjesztéséért vívott harcaiban. Az első nagy világnézeti ütközet sikeres megvívása azonban nem egyszerűsítette, hanem sokszorosán bonyolultabbá tette a szocialista könyvtáros társadalomtudományi feladatait, részvételét a világnézetformálásban, az eszmei osztályharcban. Gazdasági, kulturális és állami fejlődésünk létfontosságú problémákat, eredeti kutatást igénylő bonyolult feladatokat állít a társadalomtudományi kutatás elé. Az ideológiai offenzíva megkivánja bajnokaitól a polgári társadalomtudomány, sőt a burzsoá apologetikairodalom mély és átfogó ismeretét, az új eredményekről és a legfrissebb propagandaakciókról való naprakész tájékozottságot. A marxista elméleti kutatás fellendülése az örvendetes eredmények mellett felszínre hozza a pluralizálás, a különböző szektás és revizionista irányokba való elkanyarodás veszélyeit is. Ilyen körülmények közt lehetetlenség a könyvtárosnak mint könyvtárosnak szempontokat adni akár a beszerzési szelekcióhoz, a filozófiai és társadalomtudományos studiumok szakirodalmi alátámasztásához, akár a világnézeti irodalom propagálásához. A könyvtáros mint filozófus és társadalomtudós azonban képes lesz megbirkózni az ujszerű és bonyolult feladatokkal, s ehhez a Tudománypolitikai irányelvek vonatkozó téziseit támpontul használni. Az osztályellenség publikációi többé nem úgy jelennek meg a könyvtáros előtt, mint amelyek az éber elutasításon kívül semmi dolga, hanem mint amelyek a gondjaira bizott kutatókat a felhasználástól kezdve a tájékozódásig és a leleplezésig a legkülönbözőbb szempontok szerint érdekelhetik. Nem ad számára támpontot a szocialista kiadók fémmjelzése sem, hisz azok többé nem a fellebbezhetetlen döntőbíró szerepében lépnek fel, hanem az ellentétes nézetek összeecsapásának helyt adva segítik a tudományos igazság érvényrejutását.

5.2 "A tudományok művelésének - hangzik az Irányelveknek gyűjtéspolitikai és információs szempontból egyaránt alapvető tézise - elengedhetetlen feltétele a tudomány helyesen értelmezett szabadsága. Nincsenek olyan, társadalmi gyakorlatunkkal, társadalmunk fejlődésével összefüggő, valóban tudomá-

nyos problémák, amelyek kutatása és elemzése ideológiai szempontból ne állna érdekében a szocializmust építő népnek." "Nincsenek tiltott témák és előirt következtetések. Ennek nem mond ellent, hogy erőinek jelentős részét mindenkor a társadalmilag fontos, időszerű kérdések kutatására kell fordítani."

Ugyanakkor nem szabad szem elől téveszteni annak v e s z é l y é t sem, hogy a kutatási folyamaton belül elkerülhetetlen téves hipotézisek, uttévesztések tudományos igazságok színezetében rögződnek meg és társadalmi hatótényezőkké válnak. Ezért figyelmeztet Aczél György előadói beszédében, hogy a kutatási eredmények terjesztésének "határt szabhat azok közlésre érettsége, a publicitás szabályozását indokolhatják politikai megfontolások is."

5.3 Az Irányelvek módszertani fogódzót adnak arra vonatkozólag, milyen d i f f e r e n c i á l t a n kell bevinni a széles világnézeti spektrumon elhelyezkedő társadalomtudományi irodalmat az információs folyamatba: milyen műveket gyűjtsünk a mindenre kiterjedő megismerés, a "lefelé nyitott" marxista kutatás nyersanyagaként, milyen információs anyagot állítsunk a "műhelyviták" szolgálatába, milyen problémaérzékeny, gyorsan reagáló műszerekkel segíthetjük kitapintani az ellenfél neuralgikus pontjait, és végül: milyen materiát felölelő, milyen információs eszközökkel szolgáljuk a kiérlelt eredmények, a gyakorlat és a társadalmi kontroll tűzpróbáját kiállított teóriák legszélesebb publicitását. A kiállítások rendezésétől kezdve a kézikönyvtárak vagy irodalomjegyzékek összeállításáig az ellentétek harcában fejlődő valóság bemutatásának művészetét kell latba vetni, szakítva az egyoldalú, sematikus prezentálás kényelmes, de hatástalan módjával.

6. EGYETEMI KÖNYVTÁRAINK

6.1 "A kutatási bázison belül az egyetemi tanszékeknek a jelenleginél nagyobb súly biztosítandó" - szögezik le az Irányelvek. "A következő tíz évben ezért - részben a tanszékeknek adott szerződéses megbízásokkal, részben az egyetemi kutatásokat biztosító állami költségvetés növelésével és a felszereltség javítását célzó beruházások fokozásával - az összes kutatási ráfordításokon belül az egyetemek jelenlegi részesedését fokozatosan növelni kell." Az első kézenfekvő, de szemérmesen el nem hallgatható következtetésen túlmenően (hogy ui. az egyetemi könyvtárak költségvetésének erőteljes növelésére kell számítanunk) e tétel könyvtári-információs vetületére vonatkozólag az egyetemnek azok a sajátosságai adnak támpontot, amelyek ezt az intézményt az Irányelvek megvalósításának egyik fő letételményesévé avatják. Ezek között kétségtelenül legelső az a hatalmas t u d o m á n y o s p o t e n c i á l, amelyet az egyetemek személyi, felszerelésbeli s nem utolsósorban könyvtári vonatkozásban az akadémiai kutatóintézetek hálózatának fejlesztésével párhuzamosan is megőriztek és továbbfejlesztettek. Ehhez társul az egyetemnek az a tudományszervezési szempontból páratlan sajátossága, hogy a s z a k i n t é z e t e k egész sorát tartja fenn egy nagyobb szervezet egységeiként,

eszményi lehetőségét teremtve mind a szakosodásnak, mint a különböző diszciplinák együttműködésének. Vessük össze e sajátosságot az Irányelveknek a komplex kutatásokra vonatkozó utmutatásaival, továbbá azzal a követeléssel, hogy a tudomány egész spektrumára kiterjedő lépéstartás érdekében az egyéni témák létjogosultságát, a messze kalandozó speciális érdeklődés lehetőségeit is biztosítani kell, s új oldalról világosodik meg az egyetem jelentősége tudományos háztartásunkban. Ide tartozik végül az egyetemen folyó kutatómunkának az a sajátossága, hogy részben az oktató és nevelő tevékenység közvetítésével, részben a vidék termelési és társadalmi tevékenységeibe közvetlenül beilleszkedve, erős szálakkal kapcsolódik a p r a x i s h o z.

6.2 Tudomány, információ és könyvtári bázis az egyetem funkciórendszerében is egzisztenciálisan összefügg. Az egyetem szervezeti-funkcionális modelljének most folyó korszerű s messze előrettekintő tervezése és gyakorlati alakítása során ezt az összefüggést következetesen érvényesíteni kell. Az oktatási és kutatási szervezet integrálódását nyomon kell követni a könyvtári-információs szervezet i n t e g r á l ó d á s á n a k - nem csupán a könyvtárra fordított s eddig szétforgácsolt gazdasági és szellemi erők koncentrációja, a munka szervezettebbé s a központi könyvtár felügyelete alatt szakszerűbbé, színvonalasabbá tétele érdekében, hanem azért is, mert ezt követeli a modern kutatómunka sajátossága. Mind a határterületi és komplex kutatások, mind az egy jelenségkörön belül maradó, de módszerek, adatok dolgában más diszciplinákra mindig ráutalt specializáció igényei a jelenleg még általános tanszéki könyvtáraknál szélesebb területet felölelő szakkönyvtárak létrehozását sürgetik.

Javaslatok a szakirodalmi ellátottság fejlesztésére

REJTŐ István

I.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának tudománypolitikai irányelvei (Társadalmi Szemle, 1969. 7-8. sz. 47-70. l.) a könyvtáros-társadalom érdeklődésének is előterébe kerültek.

Olvasásuk, fontolgatásuk első szakaszában elhangzottak olyan vélemények, hogy a tudományos könyvtár vagy ismét "mostohagyerek maradt", vagy annyira természetesnek tartották szerepét a pártdokumentum összeállítói, hogy külön nem is tartották szükségesnek megemlíteni.

Ezek az első, gyors reakciók idővel természetesen módosultak, hiszen a dokumentum világosan beszél: "A tudományos megismerés más területein első sorban a nemzetközi tudományos élet eredményeire kell építeni, a külföldi szellemi termékek nagyobb arányú beszerzésére kell törekedni" (i.h. 49.l.). Vagy az alapkutatásokról szólva kiemeli, hogy "a kapcsolatok célja az érint-